

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІОНА КРЯНГЕ (МОЛДОВА)
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА
ТАЙШАНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (КНР)

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА СЬОГОДЕННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ**

**Матеріали
I Міжнародної науково-практичної конференції**

24 березня 2023 р.

Переяслав – 2023

Ковтун Наталія. Використання різнорівневих творчих завдань у професійній підготовці майбутніх учителів початкової освіти.....	131
Кодлюк Ярослава, Одинцова Галина. Усвідомлене читання молодших школярів – обов’язкова умова оволодіння вмінням вчитися.....	137
Козінок Оксана, Сергійчук Олена. Літературна освіта в системі початкового навчання.....	141
Красюк Людмила. Професійна роль сучасного вчителя початкової освіти.....	149
Крикун Валентина. Значення медіаграмотності в освітньому процесі початкової школи.....	152
Лук’янець Катерина. Естетичне виховання молодших школярів на уроках мистецтва.....	155
Лялька Тетяна. Формування підприємницької компетентності в молодших школярів.....	160
Ляшко Микола. Теоретичні основи формування музичного сприймання учнів молодшого шкільного віку.....	163
Макотерська Лариса, Сергійчук Олена. Громадянське виховання як спосіб формування моральної свідомості молодших школярів.....	169
Мартиненко Валентина. Реалії перспективи розвитку читацької компетентності молодших школярів.....	177
Мороз Наталія. Інформаційна грамотність як складова культури майбутнього вчителя закладу початкової освіти.....	181
Нікітенко Ірина, Сергійчук Олена. Теоретичні підходи до організації національно-патріотичного виховання молодших школярів.....	184
Олексієнко Тетяна. Використання гейміфікації в освітньому середовищі закладів початкової освіти.....	190
Онищенко Наталія. Технологічний підхід у системі підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної педагогічної діяльності.....	194

2. Горіна О. М. Сутність та принципи диференційованого підходу в навчанні студентів / Петро Сікорський, Олена Горіна // Вища школа. 2007. № 5. С. 55-63

3. Дrajниця С. А. Диференціація навчання: актуальні проблеми та пріоритетні шляхи реалізації в інтегрованому освітньому просторі ВНЗ / С. А. Дrajниця, О.М. Дrajниця, О. А. Дудар // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". 2010. № 2. С.178-183.

Ярослава Кодлюк,

доктор педагогічних наук,

професор кафедри педагогіки і методики

початкової та дошкільної освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, Україна

Галина Одинцова,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри філологічних дисциплін

початкової та дошкільної освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, Україна

УСВІДОМЛЕНЕ ЧИТАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ – ОБОВ'ЯЗКОВА УМОВА ОВОЛОДІННЯ УМІННЯМ ВЧИТИСЯ

Скерованість національного шкільництва на посилення результативного складника освітнього процесу детермінувала розбудову початкової ланки освіти на засадах компетентнісного підходу. Серед інтегрованих здатностей особистості, які є ключовими і формуються упродовж життя, – уміння вчитися,

в основі якого – вміння працювати з підручником та іншими джерелами інформації.

Зазначимо, що проблема «вчити вчитися» не є новою у психолого-педагогічній науці. На її значущість вказував класик вітчизняної педагогіки В. Сухомлинський, виокремивши у зазначеному новоутворенні п'ять умінь, – спостерігати явища навколишнього світу; читати; писати; думати; висловлювати думку про те, що я бачу, роблю, думаю, спостерігаю [4; 9].

Своє продовження ця проблема знайшла у напрацюваннях фундатора дидактики початкової освіти О. Савченко та її наукової школи (Т. Байбара, Н. Бібік, Т. Довга, Я. Кодлюк та ін.). Олександра Яківна розробила й експериментально перевірила технологію формування вміння вчитися як ключової компетентності початкової освіти [7], в основі якої – оволодіння основними групами загальнонавчальних (міжпредметних) умінь і навичок – організаційними, загальномовленнєвими, загальнопізнавальними і контрольними оцінними.

Наведемо авторське розуміння зазначеного феномена: вміння вчитися ми розглядаємо як ключову компетентність початкової освіти, яка охоплює змістовий (знання про культуру розумової праці, про змістову основу загальнонавчальних умінь і навичок та про вміння вчитися як інформаційну цінність), мотиваційний (усвідомлення значущості знань, наявність стійкого інтересу до навчання) та процесуальний (вміння організувати робоче місце; планувати навчальну діяльність; працювати з підручником; аналізувати, порівнювати, узагальнювати; здійснювати само- і взаємоконтроль) компоненти і формується в цілісному навчально-виховному процесі школи першого ступеня [3].

Наведений аналіз відповідних наукових джерел свідчить про те, що, з одного боку, в основі вміння вчитися – сформованість загальнонавчальних умінь і навичок, які забезпечують процес набуття знань, умінь і навичок, компетентностей, а з іншого, необхідна умова оволодіння цією ключовою компетентністю – вміння працювати з підручником та іншими джерелами

інформації, що реалізується шляхом застосування міжпредметних умінь і передбачає набуття здатності читати усвідомлено, з розумінням.

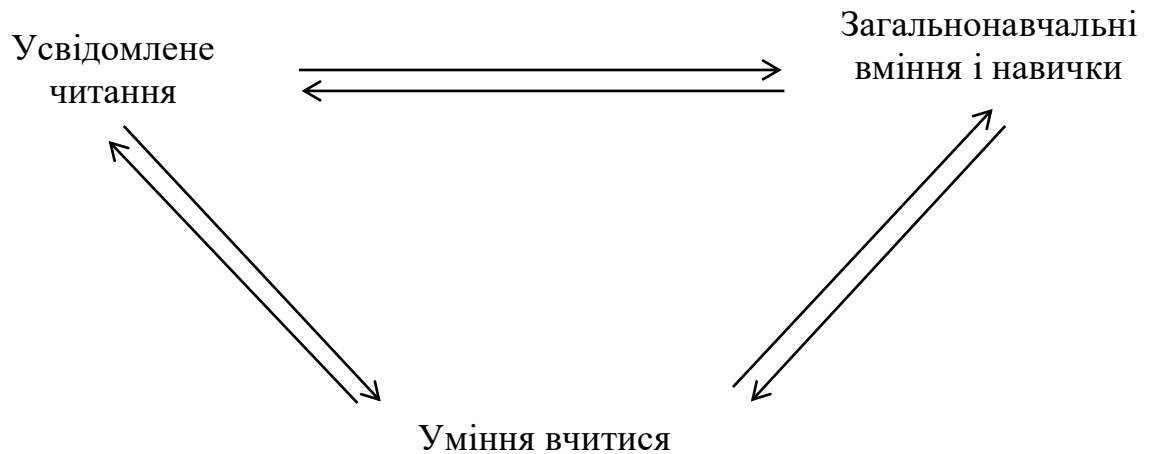
Реагуючи на виклики часу (наявність інформації не лише на паперових, а й на електронних носіях, поява текстів «нової природи» та ін.), у Державному стандарті початкової освіти [1] ключова компетентність уміння вчитися розглядається ширше – як «навчання впродовж життя», що інтегрує самоосвітній (уміння вчитися), інформаційний та рефлексивний складники [5], тобто актуалізується проблема якісного читання.

Зазначимо, що термін «усвідомлене читання» – не єдиний на позначення цього феномена. Часто вживаються інші словосполучення: «читання з потреби думати», «думання над книжкою» (В. Сухомлинський); «якісне читання», «функціональне читання», «продуктивне читання» (О. Савченко) та ін. Серед наскрізних умінь як основи формування ключових компетентностей у Державному стандарті початкової освіти зазначено «читання з розумінням» [1].

Про зростаючий інтерес суспільства і науковців до заявленої проблеми свідчать і сучасні нормативно-аналітичні документи: «Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія»» [8], результати моніторингу стану сформованості читацької компетентності (2021 р.) [2] та ін.

На основі ґрунтовного аналізу наукових і методичних джерел (О. Вашуленко, Н. Ігнатенко, В. Мартиненко, О. Савченко, Н. Чепелева та ін.), відповідної нормативної бази, моніторингових досліджень умінь читати і розуміти прочитане сформульовано авторську дефініцію зазначеного феномену: усвідомлене читання молодших школярів – це «глибинне занурення учня в навчальний матеріал, у процесі якого відбувається активне сприймання, розуміння, закріплення та інтерпретація змісту текстів різної функціональної спрямованості та різних видів, а також використання отриманої інформації у навчальних і життєвих ситуаціях; таке читання передбачає оволодіння низкою предметних та міжпредметних умінь; формується поетапно у процесі реалізації когнітивного та комунікативного підходів» [6, с. 41].

Таким чином, усвідомлене читання молодших школярів базується на загальнонавчальних вміннях і навичках і є обов'язковою умовою оволодіння вмінням вчитися. Взаємозв'язок цих здатностей представлений нами на рис.:

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в уточненні структурних компонентів усвідомленого читання та розробці засобів їх діагностики в молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ: Світоч, 2019. С. 4–10.
2. Звіт про результати другого циклу загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти» 2021 р.: у 2-х частинах. Частина I. Що знають і вміють випускники початкової школи та як змінилася ситуація за три роки / Г. Бичко (основний автор), В. Терещенко, В. Горох, М. Мазорчук, Т. Лісова, Т. Вакуленко; наук. ред. Т. Вакуленко; за ред. О. Осадчої та В. Терещенка; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2022. 189 с.
3. Кодлюк Я. П. Суб'єктність молодшого школяра в навчальній діяльності. Початкова школа. 2013. № 1. С. 6–9.

4. Кодлюк Я. П. Технологія формування в молодших школярів уміння вчитися в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. Хмельницький: ПП Балюк І. Б., 2011. Вип. 10. С. 241–244.
5. Кодлюк Я. П., Кобрин З. А. Ключова компетентність молодших школярів «навчання впродовж життя»: змістовий аспект. Концептуальні шляхи розвитку наукових знань: мат-ли III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6–7 лютого 2021 року). Київ: МЦНІД, 2021. С. 29–30.
6. Кодлюк Я. П., Одинцова Г. С. Формування у молодших школярів усвідомленого читання засобами навчальних текстів підручника. Слово. Стратегії. Інновації: колективна монографія / за заг. ред. О. Турко, О. Янкович. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2022. С. 6–62. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/27259>
7. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра: посібник. Київ: Педагогічна думка, 2014. 176 с.
8. Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text>
9. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором. В. О. Сухомлинський. Вибрані твори: у 5-ти т. Київ: Рад. школа, 1977. Т. 4. С. 393–626.

Оксана Козінок,
здобувач другого магістерського рівня сп. «Початкова освіта»
факультету початкової освіти, менеджменту і мистецтва
Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна

Олена Сергійчук,
кандидат історичних наук,